

toho zvyšovaly množství textu, které je třeba u dané škály či tématu přečíst, je proto třeba postupovat opatrně, pokud vůbec. Alternativní typy položek, jako jsou medailonky či nucený výběr odpovědí, navíc mají tendenci navýšit množství textu (a tím i množství překladatelské práce), kterému je třeba přiřadit odpovídající množství datových údajů. Vzhledem k omezené délce dotazníků by tato měření nezbytně poznamenala další témata a indikátory, které by nemohly být zkoumány do takové šíře a hloubky. V šetření PISA 2012 je ponecháno malé množství položek s nuceným výběrem, testů zaměřených na vyhodnocování situací a medailonků a očekává se, že analýzy takto sebraných dat poskytnou důležitý vhled do možností a omezení, která se pojí s využitím těchto typů položek v budoucích cyklech šetření TALIS.

V diskuzi o interpretaci rozdílů mezi kulturami v šetření TALIS byla opakovaně zmíněna problematika stylů volby odpovědí (zejména sociální desirabilita, tendence k souhlasnému postoji a k volbě krajních možností odpovědí). V šetření TALIS 2008 bylo možné prozkoumat tendenci k volbě souhlasných odpovědí a krajních možností odpovědí (Vieluf, 2008), nicméně se již nepodařilo adekvátně zohlednit problematiku sociální desirability – do šetření nebylo zahrnuto příslušné měření. Ve snaze zmírnit zkrácení způsobené sociální desirabilitou a reagovat na kritiku s tím spojenou bylo rozumné znovu prozkoumat dopad systematického stylu odpovídání a také zahrnout do dotazníků speciálně navržené škály a položky, které by se svým obsahem zaměřily na identifikaci sociálně žádoucích odpovědí respondentů. Nejdůležitějším důvodem pro uplatnění tohoto měření je očekávané zvýšení kvality šetření. Tím, že do šetření zahrneme měření sociální desirability, budeme moci statisticky prověřit, do jaké míry jsou mezikulturní rozdíly promítnuté do konstruktů měřených v šetření TALIS důsledkem stylů odpovídání, nebo do jaké míry je k nim lze přiřadit. Pokud bychom nebrali v úvahu mezikulturní rozdíly ve stylech odpovídání, nahlíželi bychom nutně na všechny napozorované mezikulturní rozdíly tak, jak se samy o sobě jeví. Například pokud se dvě země liší v míře spokojenosti učitelů v zaměstnání, je rozumné předpokládat, že rozdíly v této spokojenosti mezi kulturami jsou ovlivněné mírou sociální desirability mezi učiteli v zemi, kde je spokojenost učitelů ve vyšší míře považována za společensky žádoucí. Data měřící sociální desirabilitu jsou sbírána pouze pro stanovené metodologické záměry a nelze očekávat jejich využití či prezentaci pro jakékoliv jiné účely. Analýzy těchto dat sebraných v rámci předběžného šetření TALIS 2013 ukázaly, že sociálně žádoucí odpovědi jsou v souladu s očekáváními a předchozími výzkumy⁸.

Důležitými úvahami při tvorbě nových indikátorů jsou také délka dotazníků a jejich kontinuita. Z tohoto důvodu je často nezbytné, aby položky vybrané pro možné zařazení do dalšího cyklu šetření TALIS byly nakonec vynechány a udělal se tak prostor pro nové indikátory. Zároveň je nutné pamatovat na minimalizaci ztrát a vyvarovat se kompromisů co se týče analytické hodnoty, kterou má šetření v dlouhodobější perspektivě. Obecně lze říci, že v dalším vývoji by bylo v rámci šetření TALIS možné uvažovat o středně a dlouhodobém koncepčním rámci, který by zřetelněji identifikoval klíčová témata a indikátory oproti těm, o které je zájem pouze jednorázový.

Stručné informace o postupech šetření

Každý cyklus šetření TALIS obsahuje tři hlavní složky velkoplošného mezinárodního srovnávacího šetření: pilotáž, předběžné šetření a hlavní sběr dat. Pilotáž se koná v co největším počtu zemí za účelem ověření kvality a obsahu dotazníků, zejména jedná-li se o nové materiály. V šetření TALIS 2013 byl k pilotáži uplatněn kvalitativní přístup. V rámci něj proběhly v zemích zapojených do pilotáže řízené skupinové rozhovory a následně byla od těchto zemí požadována zpětná vazba a komentáře od učitelů a ředitelů působících na všech šetřených úrovních ISCED. Na základě vyhodnocení

⁸ Van de Vijver (2012). *Results for Social Desirability Scale*. Krátká expertní zpráva byla poskytnuta Sekretariátu OECD po analýzách dat z předběžného šetření TALIS 2013.